

Pasningsvejledning

Afrikanske og asiatiske cichlider - til det beplantede stueakvarium

Cichliden omfatter mindst 1300 arter (sandsynligvis mange flere), hvoraf størstedelen findes i Afrika. Fra øverst venstre mod højre; 1. række (øverst): *Anomalochromis thomasi* (Thomas' dværgcichlide; uoff. navn: afrikansk sommerfuglecichlide), *Benitochromis batesii*, *B. nigrodorsalis*. 2. række: *Nanochromis parilus*, *N. tranvestitus* (transvestitcichlide), *Pelvicachromis pulcher* (kongecichlide, uoff. navn: kribensis). 3. række: *Pelvicachromis taeniatus* (paletcichlide), *Pseudocrenilabrus multicolor* (lille mundruget; uoff. navn: egyptisk mundruget), *P. nicholsi*. 4. række (nederst): *Pseudocrenilabrus philander* (Philanders mundruget), *Steatocranus irvinei*, *Tilapia snyderæe*. Foto: F. Ingemann Hansen

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af akvarium
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering og yngelpleje
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

De arter, der hyppigst ses i handlen i Danmark, er markeret med understregning.

Anomalochromis thomasi (Thomas' dværgcichlide; uoff. navn: afrikansk sommerfuglecichlide)

Astatoreochromis straeleni

Astatotilapia bloyeti (dværgmundruget), *A. desfontainii*, *A. flavijosephi*

Benitochromis batesii (synonym: *Chromidotilapia* sp.), *B. finleyi* (syn.: *Chromidotilapia* sp.), *B. nigrodorsalis*

Om cichlider

Cichliden er pigfinnefisk (Perciformes) tilhørende underordenen Labroidei, der omfatter seks familier med i alt over 2500 arter af cichliden, læbefisk, brændingsaborrer, sergentfisk, jomfrufisk, klovnfisk, samt papegøjefisk. Cichliden tilhører familien Cichlidae, der omfatter mindst 1300 arter fra primært ferskvandsmiljøer i Afrika, Madagaskar, Asien og Amerika.

Cichliden er især kendt for deres hurtige evolutionære tilpasning til forskellige økologiske nicher, hvilket har resulteret i en særdeles høj artsrigdom. Derudover kendes cichliden for deres meget forskelligartede og ofte omfattende yngleadfærd, som er en tilpasning til såvel de fysiske omgivelser som sameksistensen med mange andre fiskearter.

Bemærk!

Mange cichliden bliver særdeles store og stiller specielle krav til akvariets størrelse, indretning og vandmiljø.

Kun arter, der vil trives godt i et beplantet stueakvarium af rimelig størrelse, er omfattet i denne vejledning.

Chromidotilapia cavalliensis, *C. kingsleyae*, *C. linkei*

Congochromis dimidiatus, *C. squamiceps*. Begge synonym: *Nanochromis* spp.

Ctenochromis polli

Divandu albimarginatus

Enigmatochromis lucanusii

Eetroplus canarensis, *E. maculatus* (indisk cichlide; uoff. navne: gul cichlide/cromide)

Haplochromis aeneocolor, *H. brownae*, *H. lacrimosus*, *H. latifasciatus*, *H. limax*, *H. martini*, *H. nigricans* (synonym: *Neochromis* sp.), *H. nubilus*, *H. nyererei* (syn.: *Pundamilia* sp.), *H. orthostoma* (syn.: *Pyxichromis* sp.), *H. pellegrini*, *H. sauvagei* (syn.: *Ptyochromis* sp.), *H. phytophagus* (syn.: *Xystichromis* sp.)
Synonymet *Astatotilapia* sp. gælder for *H. aeneocolor*, *H. brownae*, *H. lacrimosus*, *H. latifasciatus*, *H. limax*, *H. martini* og *H. nubilus*.

Hemichromis bimaculatus (synonym: *H. cristatus*, *H. paynei*; rød cichlide), *H. cerasogaster*, *H. guttatus*, *H. lifalili*, *H. spec.* "Guinea 1" og "Guinea 2" (ikke videnskabeligt beskrevet), *H. stellifer*

Konia eisentrauti

Lamprologus werneri

Limbochromis robertsi (synonym: *Nanochromis robertsi*)

Nanochromis nudiceps (Congo-dværgcichlide), *N. parilus*, *N. spec.* "Kisangani" (ikke videnskabeligt beskrevet), *N. tranvestitus* (transvestitcichlide)

Orthochromis stormsii (synonym: *Schwetzochromis stormsii*)

Parananochromis caudifasciatus, *P. gabonicus*, *P. longirostris*, *P. spec.* "Belinga" (ikke videnskabeligt beskrevet). Alle synonym: *Nanochromis* spp.

Pelvicachromis humilis, *P. pulcher* (synonym: *P. sacrimontis*, *Pelmatochromis aurocephalus/pulcher*; kongecichlide, uoff. navn: kribensis), *P. roloffi*, *P. rubrolabiatus*, *P. subocellatus*, *P. taeniatus* (paletcichlide)

Pseudocrenilabrus multicolor (lille mundruget; uoff. navn: egyptisk mundruget; underarten *P. m. victoriae* findes i handlen), *P. nicholsi*, *P. philander* (Philanders mundruget; underarten *P. p. dispersus* findes i handlen)

Pungu maclareni

Schwetzochromis neodon

Steatocranus casuarius (pukkelhovedcichlide), *S. gibbiceps*, *S. glaber*, *S. irvinei* (synonym: *Gobiochromis* sp.), *S. tinanti* (syn: *Gobiochromis* sp.), *S. ubanguiensis*

Stomatepia mariae, *S. pindu*

Teleogramma brichardi

Tilapia snyderae

Thoracochromis brauschi, *T. demeusii*, *T. wingatii*

Thysochromis ansorgii

Xenotilapia tenuidentata (synonym: *Microdontochromis tenuidentatus*)

Forskellige sværhedsgrader

De forskellige arter kan være mere eller mindre krævende og svære at holde.

Til nybegyndere anbefales bl.a. *Anomalochromis thomasi*, *Pelvicachromis pulcher* og *Pseudocrenilabrus multicolor*.

Hemichromis bimaculatus, *H. lifalili* og *Nanochromis nudiceps* anbefales kun til den meget erfarne akvarist.

Udbredelse

I Victoriasøen i Afrika lever *Haplochromis*-arterne (*H. aeneocolor*, *H. latifasciatus*, *H. limax* og *H. orthostoma* undtaget) og *Pseudocrenilabrus multicolor*; sidstnævnte også i flere andre mindre søer i Afrika.

De øvrige arter i denne vejledning lever i forskellige andre søer og floder i Afrika (Malawi-søen og Tanganyikasøen undtaget). *Astatotilapia flavijosephi* lever derudover også i Asien (Mellemøsten).

Eetroplus-arterne forekommer kun i Indien (*E. maculatus* dog også på Sri Lanka).

Naturlige levesteder

De fleste cichlider lever i søer eller svagtstrømmende dele af floder.

Visse af arterne i denne vejledning kan dog også findes i brakvandsområder (f.eks. flodudmundinger og laguner): *Eetroplus maculatus*, *Hemichromis bimaculatus*, *H. guttatus*, *Limbochromis robertsi*, *Pelvicachromis pulcher*, *P. subocellatus* og *Pseudocrenilabrus philander*.

2 Fuldvoksen størrelse

Cichlider har kun én rygfinne (foran pigstråler, bagtil bløddstråler), ét næsebor på hver side af hovedet og relativt store øjne, der giver dem et godt syn. Flere cichlider er flotte i farverne (se [billedgalleri](#) i afsnit 11 for billeder).

Disse cichlider varierer i fuldvoksen totale kropslængde mellem 5 og 15 cm afhængig af art.

De mindste arter (ca. 5-7 cm) er *Anomalochromis thomasi*, *Enigmatochromis lucanusii*, *Nanochromis tranvestitus* og *Tilapia snyderae*.

De mellemstore arter (ca. 7-10 cm) er *Chromidotilapia linkei* (kun hunnen), *Congochromis*-arterne, *Ctenochromis polli* (kun hunnen), *Etroplus maculatus*, *Haplochromis nyererei* (kun hunnen), *Hemichromis cerasogaster*, *H. lifalili*, *Konia eisentrauti*, *Limbochromis robertsi* (kun hunnen), *Nanochromis*-arterne (*N. tranvestitus* dog mindre), *Pelvicachromis*-arterne (*P. humilis* dog >10 cm), *Pseudocrenilabrus multicolor*, *P. nicholsi*, *Steatocranus glaber*, *S. ubanguiensis*, *Stomatepia pindu*, *Thoracochromis wingatii* og *Xenotilapia tenuidentata*.

De øvrige arter bliver mellem ca. 10 og 15 cm i fuldvoksen længde.

Hos de fleste arter er hannen større end hunnen. Hannen har hos størstedelen af arterne de stærkeste og mest intense farver. Hos enkelte arter, bl.a. *Nanochromis tranvestitus* og *Pelvicachromis pulcher*, er farverne dog kraftigst hos hunnen.

3 Forventet levealder

Ca. 7-15 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af akvarium

Disse fisk trives godt i et beplantet akvarium og bør som udgangspunkt holdes i et sådant.

Akvariet skal være rektangulært (aldrig bowle) med bagruden blændet for indkig, og det skal stå på et fast, stabilt og stærkt stativ og underlag.

Da vandmiljøet er lettere at holde sundt og stabilt i større frem for mindre vandmasser og for at sikre rigeligt fri svømmeplads og skjulemuligheder for fiskene, anbefales som udgangspunkt et akvarium på mindst 128 L eller 250 L (se afsnit 5 for detaljer), gerne større, med hensyntagen til den enkelte arts størrelse, pladsbehov, aggressivitet, og hvorvidt den kan trives med andre fisk.

Akvariet indrettes med et skrånende bundlag af grus (10-15 cm bagerst, 4-5 cm forrest; 0,5-3 mm i kornstørrelse), en randbeplantning af større vandplanter ved bagrude og sideruder, mindre planter i bunden, og god fri svømmeplads forrest og i midten. Som dekoration, der også fungerer som skjul, kan bruges sten og trærodder. Bundlages skylles igennem for de værste urenheder, mens dekorationsgenstandene rengøres grundigt, før de kommes i akvariet.

Vandværksvand kan bruges, såfremt fiskene er vænnet til det. Temperaturen skal som udgangspunkt være 23-25° C (se dog afsnit 5 for detaljer). Brug et termostatstyret varmelegeme, hvis opvarmning er nødvendig.

Akvariet skal belyses i en naturlig og fast døgnrytme (10-12 timer dagligt) med en passende lysmængde (moderat til kraftig; min. 0,4 watt x akvarievolumen i liter), så planterne kan gro. Sørg for at fiskene altid har flere skyggemuligheder (f.eks. fra flydeplanter).

Se billeder af en lang række af arterne i [billedgalleriet](#) i afsnit 11.

Tilpasning og specialisering

Tand- og kæbestrukturen hos cichlider er meget forskellig mellem arterne, afhængig af deres naturlige føde og fødesøgningsadfærd.

Netop tilpasningen til forskellige fødenicher har været betydeligt medvirkende til cichlidernes succes og høje artsrigdom i naturen.

I det beplantede stueakvarium er det vigtigt, at fiskene har masser af både svømmeplads og skjul, samt mulighed for eventuel territorieafgrænsning og æglægning. Foto: F. Ingemann Hansen

Det maksimale antal fisk, man kan have i akvariet, skal beregnes som maks. 1 cm fisk pr. liter vand (på basis af artens forventede fuldvoksne størrelse) gældende for fisk, der trives fint i grupper; ved territorielle arter skal der være langt færre fisk. Ved hold af forskellige arter skal disse være naturligt fordelt i hhv. bund, midt og øverste vandlag, og arterne skal kunne trives sammen og i samme vandmiljø.

Et nyt akvarium skal modne typisk 2-3 uger, før fisk må sættes i, for at sikre at de biologiske kredsløb er stabile. Kommer fiskene fra vand, der afviger væsentligt (f.eks. i hårdhed) fra det i det nye akvarium, skal fiskene gradvist tilvænnenes akvarievandet. Er de tilvænnet nogenlunde samme slags vand som akvarievandet, bør fiskene sættes ud i akvariet hurtigst muligt, men altid roligt, så stress ved ophold i transportposen mindskes mest muligt.

Ca. 1/3 af vandet skal skiftes ca. hver 2.-4. uge afhængig af akvariets størrelse (større akvarier kræver generelt færre vandskift). Filteret renses med tempereret vand efter behov. Bundlaget renses i forbindelse med vandskift med en slamklokke, hvor de øverste par cm suges. Hvor der ikke er planterødder, renses bundlaget dybere, evt. helt i bund.

Læs meget mere om det beplantede stueakvarium på www.dyrenesbeskyttelse.dk/pasningsvejledninger/fisk/det-beplantede-stueakvarium

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Akvariestørrelse: De mindste arter (op til 10 cm) skal holdes i et min. 128 L akvarium (min. 80 cm i længden), mens de større arter (ca. 10-15 cm) kræver et akvarium på min. 250 L (min. 1-1,2 m i længden), gerne større.

Specialindretning: Der bør som udgangspunkt altid være sten/stenpartier og træerødder i akvariet, da dette fungerer rigtig godt som skjul for samtlige arter. For *Anomalochromis thomasi*, *Astatotilapia*-, *Benitochromis*-, *Chromidotilapia*-, *Congochromis*-, *Etroplus*-, *Pseudocrenilabrus*-arterne, *Stomatepia mariae* og *Tilapia snyderae* er sådan indretning helt nødvendigt, da det bruges til gydeplads, fasthæftning af æg og/eller rugeplads.

Nogle arter benytter sig af huler i forbindelse med yngleadfærd, og de kræver derfor stengrupper, træerødder, halve kokosnøddeskaller, potteskjulere og lignende til dette formål. Dette gælder for *Benitochromis batesii*, *Congochromis*-arterne, *Enigmatochromis lucanusii*, *Haplochromis latifasciatus*, *Lamprologus weneri*, *Limbochromis robertsi*, *Nanochromis*-, *Paranochromis*-, *Pelvicachromis*-, *Steatocranus*-arterne, *Teleogramma brichardi* og *Thysochromis ansorgii*.

Bundsstrat: Nogle arter graver i bundlaget som en del af deres yngleadfærd, og i visse tilfælde æder de planter. Dette gælder bl.a. *Astatoreochromis straeleni*, *Haplochromis*-, *Hemichromis*-arterne, *Konia eisentrauti*, *Lamprologus weneri*, *Nanochromis nudiceps*, *Pelvicachromis humilis*, *Pseudocrenilabrus multicolor*, *Pungu maclareni*, *Schwetzochromis neodon*, *Steatocranus*-, *Stomatepia*-arterne, *Teleogramma brichardi*, *Thoracoichromis*-arterne, *Thysochromis ansorgii* og *Xenotilapia tenuidentata*.

For de arter, der graver fordybninger i bundlaget til brug som gyde- eller rugeplads (typisk hos stratgydende arter, evt. hulegydende arter og visse mundrugere, bl.a. *Pseudocrenilabrus*-arterne og *Xenotilapia tenuidentata*), kræves en fin grusstørrelse, gerne sand, som bundsubstrat.

Vandkemi: Mange af de ovenfor nævnte arter samt *Nanochromis nudiceps* og *N. parilus* lever naturligt i lettere blødt og surt vand (regnskovsvand, <10 dH, pH 5-6,5), hvilket vil være de mest optimale vandforhold at holde dem i. Sådanne vandværdier vil typisk kræves for at få dem til at yngle. Dog kan samtlige arter tåle at gå i vandværksvand, såfremt de på forhånd er vænnet hertil.

Stomatepia mariae kræver alkalisk vand (pH ca. 9).

Biologisk kredsløb i balance

Det er vigtigt for vandmiljøet og dermed fiskenes trivsel med et balanceret biologisk kredsløb, der løbende kan fjerne giftige næringsstoffer fra vandet og producere ilt.

Dette sikres ved en god beplantning, et passende filtreringssystem (f.eks. mekanisk og biologisk), regelmæssige vandskift, og ved at undgå overfodring.

Et nyt akvarium skal modne typisk 2-3 uger, før fisk må sættes i.

Visse arter (her *Pelvicachromis pulcher*, kongecichlide) benytter sig af huler i forbindelse med yngleadfærd. Disse arter skal derfor have f.eks. stengrupper, halve kokosnøddeskaller eller potteskjulere tilgængeligt i akvariet. Foto: F. Ingemann Hansen

God plads til gravende arter

Visse arter vil grave i bundlaget som en del af deres naturlige yngleadfærd (se "Bundsstrat").

Ved for lidt plads og uhensigtsmæssig eller mangelfuld indretning i det beplantede stueakvarium er der for disse arter risiko for at planterødder vil graves op, og planterne ædes eller ødelægges.

Fiskene kan dog holdes uden problemer og vil bedst finde sig til rette i et beplantet stueakvarium, der har god plads, masser af større sten og planterødder som skjul og mere sparsom beplantning.

Etroplus maculatus lever naturligt i bl.a. brakvandsområder, men tåler dog også rent ferskvand. Denne art vil trives bedst ved tilsætning af lidt havsalt til vandet (min. 1 gram per liter vand), samt lettere alkalisk vand (pH 8-9). Alternativt kan den holdes i et decideret brakvandsakvarium. Andre arter, der også naturligt kan findes i brakvand (se afsnit 11), kan tåle tilsætning af lidt salt til akvariet men vil dog trives fint i rent ferskvand.

Strømforhold: *Orthochromis stormsi* og *Steatocranus casuarius* kræver iltrigt vand, hvorfor de skal have en god vandcirkulation i akvariet (dog også med beskyttede områder med mindre/ingen strøm).

Temperatur: En stor del af disse arter vil trives fint ved en temperatur på 23-25° C (nogle arter kan også tåle lidt højere og/eller lavere temperaturer). De arter, der kræver andre temperaturer, er:

24-26° C: *Benitochromis batesii*, *Chromidotilapia linkei*, *Haplochromis martini*, *H. nigricans*, *H. sauvagei*, *Nanochromis nudiceps*, *N. tranvestitus*, *Parananochromis gabonicus*, *Pelvicachromis humilis*, *P. pulcher*, *P. roloffii*, *P. rubrolabiatus*, *Steatocranus gibbiceps*, *S. irvinei*, *S. ubanguiensis*, *Thoracochromis demeusii*, *T. wingatii*, *Thysochromis ansorgii* og *Xenotilapia tenuidentata*.

25-27° C: *Konia eisentrauti* og *Thoracochromis brauschi*.

25-28° C: *Astatoreochromis straeleni*, *Astatotilapia bloyeti*, *Congochromis squamiceps*, *Ctenochromis polli*, *Etroplus maculatus*, *Haplochromis limax*, *H. phytophagus*, *Schwetzochromis neodon*, *Steatocranus casuarius*, *S. tinanti*, *Stomatepia mariae* og *S. pindu*

6 Stimulering og behov for motion

Såfremt der er rigeligt skjul, skygge og fri svømmeplads i akvariet, fodringen er varieret, og pardannende arter holdes i par og gruppedannede arter i grupper (se afsnit 8) kræves ingen yderligere berigelse.

De fleste af disse arter bevæger sig i alle vandlag. Nogle arter lever dog primært i nederste vandlag nær bunden: *Chromidotilapia cavalliensis*, *Congochromis*-arterne, *Ctenochromis polli*, *Limbochromis robertsi*, *Nanochromis*-arterne, *Orthochromis stormsi*, *Parananochromis*-, *Pelvicachromis*-, *Pseudocrenilabrus*-arterne, *Pungu maclareni*, *Steatocranus*-arterne, *Stomatepia pindu*, *Teleogramma brichardi*, *Thoracochromis brauschi* og *Thysochromis ansorgii*.

Der skal altid være rigeligt skjul og fri svømmeplads i det/de vandlag, som den enkelte art naturligt opholder og bevæger sig i.

Dækglas er nødvendigt, da fiskene ellers kan risikere at springe ud af akvariet.

7 Fodring

Langt de fleste af disse cichlider lever af forskellige hvirvelløse dyr som orme, larver, insekter, mindre krebsdyr og zooplankton. Nogle arter æder dog også alger og/eller planter. Alge-/planteæderne inkluderer *Etroplus*-arterne, *Haplochromis nigricans*, *Hemichromis bimaculatus*, *H. lifalili*, *Pelvicachromis humilis*, *Pseudocrenilabrus multicolor* og *Pungu maclareni*.

Haplochromis brownae, *H. martini*, *Pseudocrenilabrus multicolor* og *P. philander* er rovfisk og æder mindre fisk.

I fangenskab tager fiskene oftest både tørfoder og forskellige hvirvelløse dyr (også i frostform), og alle typer foder bør gives varieret. Husk rigeligt grøntfoder til planteæderne.

Der skal som udgangspunkt fodres hver dag, dog helst med en foderfri dag om ugen, da det vil være sundt for akvariemiljøet. Såfremt fiskene er i god foderstand,

Undgå altid overfodring

Vandet kan ved overfodring let fordærves, og fiskene vil ofte blive stærkt svækkede eller dø som følge heraf.

Ved kortere ferier (<10 dage) er det derfor ofte bedre at undlade at fodre frem for at overlade fodringen til uerfarne personer.

Giv som tommelfingerregel ikke mere foder end hvad der bliver spist inden for 10-15 minutter, og eventuelt overskydende foder bør fjernes efter hver fodring.

kan de dog sagtens klare sig i op til 10 dage uden foder.

8 Sociale behov

Størstedelen af disse cichlider (se undtagelser nedenunder) er pardannende og monogame, og de holdes derfor bedst i par. Det bedste er at anskaffe sig en lille gruppe på ca. 6 unge individer og lade parrene dannes naturligt, eller at anskaffe sig et allerede etableret par. Typisk er parrene territorielle over for artsfæller, så ved flere individer skal der være rigelig plads og hensigtsmæssig indretning til, at de hver især kan opretholde et naturligt territorium.

De polygame arter (yngler med flere) er *Astatoreochromis straeleni*, *Astatotilapia bloyeti*, *A. desfontainii*, *Chromidotilapia kingsleyae*, *Ctenochromis polli* (kan også holdes i par), *Divandu albimarginatus*, *Etroplus*-arterne (kan også holdes i par), *Haplochromis*-arterne, *Lamprologus wernerii*, *Limbochromis robertsi*, *Orthochromis stormsi*, *Pseudocrenilabrus*-, *Stomatepia*- og *Thoracochromis*-arterne. Disse arter holdes bedst flere sammen i en lille gruppe (f.eks. en han og 3-4 hunner) med rigelig plads og skjul.

Xenotilapia tenuidentata er en stimefisk og skal derfor holdes mindst 6-8 individer sammen, gerne flere.

De fleste af disse cichlider kan i større akvarier og med rigeligt skjulemuligheder holdes fint med andre fredelige, rolige og mere hårdføre fiskearter.

Enkelte arter som *Pseudocrenilabrus nicholsi* og *Hemichromis bimaculatus* kan dog være specielt aggressive over for andre fisk og holdes derfor bedst i et artsakvarium (dvs. kun med individer af samme art i akvariet).

Da *Etroplus maculatus* og *Stomatepia mariae* har mere specielle krav til vandkemien (se afsnit 5), holdes de også bedst i et artsakvarium, og ellers kun med arter, der trives i samme vandmiljø.

Rovcichliderne (se afsnit 7) må ikke holdes med andre fisk, de kan gabe over.

9 Formering og yngelpleje

Alle cichlider er æglæggere, mens det varierer meget mellem arterne, hvor og hvordan legen (yngleadfærden op til gydning) foregår og æggene gydes. Visse arter gyder i huler, nogle på flade sten eller trærodde og andre i gravede fordybninger i bundlaget.

Strategierne for yngelpleje efter gydning kan opdeles i to overordnede typer: mundrugning og substratrugning.

De mundrugende arter er *Astatoreochromis straeleni*, *Astatotilapia*-, *Benitochromis*-, *Chromidotilapia*-arterne, *Ctenochromis polli*, *Divandu albimarginatus*, *Haplochromis*-arterne, *Konia eisentrauti*, *Orthochromis stormsi*, *Pseudocrenilabrus*-arterne, *Pungu maclareni*, *Schwetzoichromis neodon*, *Stomatepia*-, *Thoracochromis*-arterne og *Xenotilapia tenuidentata*.

De øvrige arter er alle substratrugende, dvs. æggene udruges enten i huler, på sten, trærodde eller andet hårdt substrat eller i fordybninger i bundlaget.

Hos mundrugerne er det normalt hunnen, der beskytter afkommet i munden, hos enkelte arter er det dog hannen (*Chromidotilapia cavalliensis*) eller skiftevis hannen og hunnen (*Benitochromis*-arterne, *Xenotilapia tenuidentata*). Æggene klækkes efter ca. 6-10 dage afhængig af art. Visse mundrugende arter vil da spytte de nyklækkede unger ud, mens andre arter vil fortsætte med at beskytte larverne i mundhulen, indtil ungerne er fritsvømmende og store nok til at klare sig selv (f.eks. *Benitochromis batesii*, *Haplochromis latifasciatus*, *H. nyererei*, *Orthochromis stormsi*, *Pseudocrenilabrus multicolor*, *Xenotilapia tenuidentata*).

Flere arter i samme akvarium

Ved arts sammensætning i selskabsakvariet bør der tages hensyn til, hvor i vandsøjlen de forskellige arter befinder sig (hhv. bund, midt og overflade), så akvariets rummelighed udnyttes bedst muligt, og altid så overbefolkning i et vandlag undgås.

Generelt skal nærtbeslægtede arter (arter fra samme slægt) holdes adskilt, da de kan finde på at yngle med hinanden og dermed skabe u hensigtsmæssige artskrydsninger.

Yngelpleje

Yngelplejen hos cichlider er i mange tilfælde meget omfattende og kompleks.

De to overordnede typer af yngelpleje hos disse cichlider er mundrugning og substratrugning.

Antallet af æg, som hunnen gyder, er generelt langt større for de substratrugende arter (ofte flere hundrede æg) end for mundrugerne (maks. ca. 100 æg).

Hos mundrugerne beskyttes afkommet i munden på enten hannen, hunnen eller skiftevis begge.

Hos substratrugerne ses hannen, hunnen eller begge at beskytte æggene på rugepladsen ved at bortjage indtrængende fisk.

Hos substratrugende arter ses enten hannen, hunnen eller begge oftest aggressivt at beskytte æggene mod indtrængende på rugepladsen. Æggene klækkes efter ca. 2-7 døgn, afhængig af art. Nogle arter (f.eks. *Etoplus maculatus*, *Hemichromis bimaculatus*, *H. lifalili*) flytter herefter, ofte i flere omgange, de nyklækkede unger til fordybninger i bundlaget, som parret har gravet, hvor de stadig forsværer dem mod andre fisk, indtil ungerne er fritsvømmende og store nok til at klare sig selv.

Fiskene leger af og til i stueakvariet, men æg og unger vil normalt ikke overleve her. Mange arter kræver specielle vandforhold (f.eks. blødt, surt vand) for at ville yngle. Ved egentligt opdræt skal bruges et specielt yngleakvarium, hvor æggene og ungerne sikres mere sterile forhold og beskyttelse mod voksne fisk.

Opdræt af cichlider kræver en del viden og erfaring, og man bør på forhånd sætte sig grundigt ind i, hvad den enkelte art kræver for at kunne yngle succesfuldt. Vejled dig her med specialister inden for den enkelte fiskegruppe/-art. Forhør dig evt. hos Dansk Akvarie Union for kontakt til sådanne.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Ved anskaffelse af fisk er det vigtigt kun at købe sunde og livskraftige individer. Se boksen til højre for typiske tegn på, at en fisk er syg eller svækket.

For at sikre at nyindkøbte fisk ikke er smittede med en sygdom eller parasit, der let kan smitte videre til andre fisk (f.eks. fiskedræber, svamp) og dermed ødelægge et helt akvarium, holdes de isolerede i et karantæneakvarium i ca. 3 uger, før de slippes ned i akvariet til de øvrige fisk. Man afliver hver enkelt inficerede fisk ved først at give den et hårdt slag i hovedet, hvorefter hovedet umiddelbart og hurtigt afskæres med en skarp kniv. Døde fisk smides i affaldsspenden, ikke i toilettet.

Fiskedræber, der viser sig ved små hvide pletter på størrelse med saltkorn, er en meget almindeligt forekommende, dødelig og meget smitsom sygdom hos ferskvandsakvariefisk, forårsaget af en encellet parasit, der angriber fiskens krop, finner og gæller. På nuværende tidspunkt kan der ikke købes et behandlingspræparat på håndkøb mod fiskedræber, hvorfor man så vidt muligt skal undgå at få parasitten i akvariet og sørge for at fiskene altid er sunde og ikke er stressede i deres omgivelser. Rengør altid remedier og andre ting, når de bruges/flyttes mellem forskellige akvarier, og oprethold en god vandkvalitet ved jævnlige vandskift. Aquasafe eller tilsvarende produkter, der tilsyneladende stimulerer vedligeholdelsen af fiskens beskyttende slimlag og dermed øger fiskens modstandsdygtighed over for sygdomme og parasitter, kan fås i dyrehandlen.

Forkølelsespletter (en belægning af hvide/gullige udflydende pletter) kan forekomme, hvis fiskene udsættes for pludselige temperaturfald og/eller lever i overbefolkede akvarier. Svamp (vattot-lignende hvide/gullige/orange udvækster) angriber typisk svækkede fisk (f.eks. med sår), der lever i akvarier med dårlig vandkvalitet. Et behandlingspræparat findes, men der bør altid først sikres en god vandkvalitet.

Specielt for cichlider er sygdommen 'hexamitiasis', der forårsages af flagellater hos stressede cichlider. Symptomerne for sygdommen er betændte huller på hovedet. Sygdommen behandles ved at fjerne årsagen til stress (øvrige fisk, mangel på kontakt med artsfæller, dårlig indretning mv.) og med et præparat fra dyrlægen.

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Akvarie Union (www.danskakvarieunion.dk).

Status i naturen

En del af cichlide-arterne i denne vejledning er udryddelsestruet i naturen i større eller mindre grad. Se boksen "[Udryddelsestruede arter](#)".

De arter, hvis status i naturen ikke kendes (IUCN: Data deficient; Not evaluated),

Sygdomstegn hos fisk

- svømningen er usikker og ukarakteristisk
- stimefisk isolerer sig og trækker bort fra flokken
- fisken er mager og lidt krumbøjlet i forhold til sine artsfæller
- bugen er udspilet, så skællene "stritter"
- kroppen er besat af hvide prikker eller pletter, der ikke hører til dens normale farvemønster
- fiskens gæller bevæger sig meget hurtigere end hos de øvrige fisk
- fisken gnutber sig mod objekter
- en fisk, der normalt svømmer frit, hviler på bunden

størstedelen grundet manglende eller utilstrækkelige data, er *Enigmatochromis lucanusii*, *Haplochromis lacrimosus*, *H. nigricans*, *H. pellegrini*, *H. phytophagus*, *H. guttatus*, *Pelvicachromis rubrolabiatus*, *P. subocellatus*, *Pseudocrenilabrus multicolor*, *P. philander*, *Steatocranus ubangiensis* og *Thoracochromis wingatii*.

De øvrige arter er ikke truede i naturen (IUCN: Least concern).

Billedgalleri

Foto: F. Ingemann Hansen, *Calwiz (Flickr.com, Creative Commons), **Jean-Francois Brousseau (Flickr.com, Creative Commons)

Anomalochromis thomasi
(Thomas' dværgcichlide)

Benitochromis batesii (han)

B. batesii (hun)

B. nigrodorsalis (han)

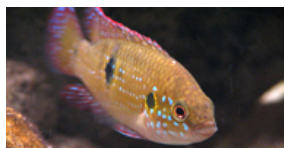
Enigmatochromis lucanusii

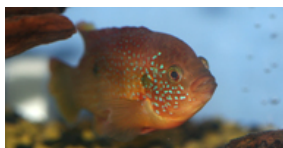
Etroplus canarensis

E. maculatus (indisk cichlide)

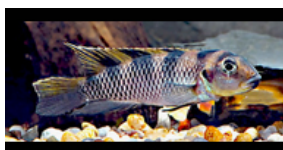
*Hemichromis guttatus**

*H. lifalili***

Nanochromis parilus (han)

N. tranvestitus
(transvestitcichlide; han)

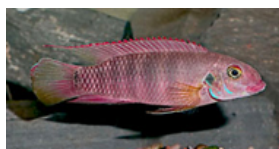
N. tranvestitus
(transvestitcichlide; hun)

Pelvicachromis pulcher
(kongecichlide; han)

P. pulcher (kongecichlide; hun)

P. rubrolabiatus

P. taeniatus (paletcichlide; han)

P. taeniatus (paletcichlide; hun)

P. taeniatus (paletcichlide; par)

Udryddelsestruede arter

Nær-truede (IUCN: Near threatened): *Pelvicachromis roloffi* og *Steatocranus irvinei*.

Sårbare (IUCN: Vulnerable): *Benitochromis batesii*, *Chromidotilapia cavalliensis*, *Ctenochromis polli*, *Haplochromis aeneocolor*, *H. nubilus*, *H. orthostoma*, *H. sauvagei*, *Lamprologus weneri*, *Steatocranus glaber* og *Thoracochromis demeusii*.

Truede (IUCN: Endangered): *Astatotilapia desfontainii*, *A. flavijosephi*, *Benitochromis finleyi*, *B. nigrodorsalis*, *Chromidotilapia linkei*, *Etroplus canarensis*, *Hemichromis cerasogaster*, *Limbochromis roberts* og *Nanochromis tranvestitus*.

Kritisk truede (IUCN: Critically endangered): *Haplochromis brownae*, *H. latifasciatus* (avles succesfuldt i fangenskab), *H. martini*, *Konia eisentrauti*, *Pungu maclareni*, *Stomatepia mariae*, *S. pindu*, *Teleogramma brichardi* og *Tilapia snyderae*.

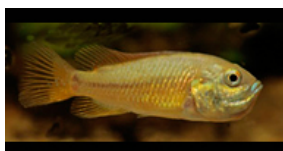
Anskaf kun opdrættede fisk

Vær så vidt muligt sikker på kun at anskaffe fisk, der er opdrættet i fangenskab, for at sikre at de vilde bestande ikke påvirkes negativt.

Dette gælder specielt hos de udryddelsestruede arter, og de arter, hvis status ikke kendes, da de kan risikere at være sjældne i naturen.

Pseudocrenilabrus multicolor (lille mundruger; han)

P. multicolor (lille mundruger; hun)

P. nicholsi

P. philander (Philanders mundruger)

Steatocranus irvinei (han)

S. irvinei (hun)

Tilapia snyderae

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Akvarie Union. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arterne bør holdes, således at deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arterne kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om arters biologi og erfaringer med deres hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.

1. version. December 2013